

Medikal Botanik

Baldıran (*Conium maculatum* L.)

Diğer isimler: Ağuotu, Yılanotu.

Aile: Maydanozgiller (*Apiaceae/Umbelliferae*).

Tanım: İki yıllık, otsu bir bitkidir.

Dağılım: Ülkemizde her yerde bulunur; genellikle gölgeli ve rutubetli yerlerde.

Baldıran (*Conium maculatum* L.)

Anabileşenler

Yaprak ve meyveler

Alerjen madde (pentadesilkateşon)

Flavon glikozid (diosmin)

Piperidin alkaloidler (koniin, γ -konisein, γ -konhidrin, N-metilkoniin, psödokonhidrin gibi)

Meyveler %1-1.5 alkaloid içerir.

Bitkinin gelişmesinin erken dönemlerinde alkaloidlerin önemli bir kısmını γ -konisein oluşturur; bitki olgunlaştıkça bu madde diğer alkaloidlerin hazırlanması için ön-madde olarak kullanılır

Baldıran (*Conium maculatum* L.)

Etki

Koniin ve konisein krr benzeri etkilidir.

Nöro-musküler kavşaklardan Ak-R uyarı geçişini yarışmalı şekilde engeller.

izgili kasları gevşetir.

İstenmeyen etki/Uyarı

Konin ve γ -konisein teratojenik etkilidir.

Son derece zehirlidir. Sokrat zehiri diye de bilinir.

Adamotu (*Mandragora officinarum* L.)

Diğer isimler: Abdüsselamotu, Ademotu, Yerelması.

Aile: Patlıcangiller (*Solanaceae*).

Tanım: Kazık köklü, toprak üstüne yatık rozet şeklinde yapraklı, mavimsi-mor çiçekli, çok yıllık, otsu bir bitkidir.

Benzer türler: *M.autumnalis* Bertol.

Dağılım: Antalya, İçel-Silifke ve Yenice ilçelerinde yetişir.

Adamotu (*Mandragora officinarum* L.)

Anabileşenler

Kök ve meyvelerinde %0.3-0.4 alkaloidler (atropin, hiyosiyamin, skopolamin gibi) bulunur.

Etki

Spazm çözücü

Ağrı kesici

Nefes açıcı

Uyuşturucu

Afrodizyak

Kullanılma/Doz

Yukarıdaki amaçlarla dışarıdan ve içeriden kullanılır.

İnsanlarda hap (200 mg) şekilde günde 2-3 kez, infüzyon (%1) halinde günde 1-2 bardak kullanılır.

Badem (*Prunus amygdalus* Batsch)

Diğer isimler: Acıbadem. *Amygdalus communis* L.

Aile: Gülgiller (*Rosaceae*).

Dağılım: Ülkemizde çok yaygındır.

Anabileşenler

Badem tohumları

Sabit yağ (%50 dolayında)

Uçucu yağ (%0.5-0.8)

Albüminli şekerler

Emülsin (enzim)

Amigdalın siyanoglikozidi (%3-4)

Etki

Uçucu yağ iyi bir koku-tat düzeltici ve hafif antiseptik etkilidir.

Badem (*Prunus amygdalus* Batsch)

Kullanılma/Doz

Badem yağı haricen yumuşatıcı (yara ve yanıklar için), öksürükte yatıştırıcı; dahilen sürgüt olarak kullanılır.

Tohumları dahilen yumuşatıcı, öksürük kesici, idrar artırıcı, kan şekerini düşürücü ve kurt düşürücü etkilidir.

İnsanlarda kurt düşürücü olarak günde 4-6; şeker hastalığında günde 2 kez 3 tohum yenilebilir.

Acıbadem suyu öksürük teskin edici ve koku verici olarak kullanılır.

Banotu (*Hyoscyamus niger* L.)

Diğer isimler: Gavurhaşhaşı, Siyahbanotu.

Aile: Patlıcangiller (*Solanaceae*).

Tanım: Bir veya iki yıllık otsu bir bitkidir.

Dağılım: Ülkemizde çok yaygındır; bilhassa yıkık-viraneler ve tarla kenarlarında rastlanır.

Banotu (*Hyoscyamus niger* L.)

Anabileşenler

Bitkinin tüm kısımları

Alkaloidler (atropin, tropin, atropamin, hiyosiyamin, skopolamin gibi)

Kolin

Uçucu yağ

Tanen

Etki

Drog parasempatolitik

Sakinleştirici/yatıştırıcı

Ağrı kesici

Kullanılma/Doz

Haricen ve dahilen yatıştırıcı, ağrı kesici, solunum açıcı olarak infüzyon (%1-2), dekoksiyon (%5), tentür, özüt şeklinde kullanılır.

Çörekotu (*Nigella sativa* L.)

Diğer isimler: Adıçörekotu, Çörek, Siyahkimyon, Türkçörekotu.

Aile: Düğünçiçeğigiller (*Ranunculaceae*).

Tanım: Yıllık, otsu bir bitkidir.

Dağılım: Ülkemizde yaygın şekilde (İstanbul, Amasya, Trakya gibi) bulunur.

Çörekotu (*Nigella sativa* L.)

Kullanılan kısım

Tohumdur

Anabileşenler

Tohumlar

Uçucu yağ

Sabit yağ (%30-45)

Tanen

Şekerler

Sapoglikozid (melantin)

Alkaloidler (nigellin, konnigellin)

Etki

Uyarıcı

Karminatif

İdrar söktürücü

Ağrı kesici

Çörekotu (*Nigella sativa* L.)

Kullanılma/Doz

Karminatif

Uyarıcı

İdrar söktürücü

Çörekotu yağı kepek ve saç dökülmesine karşı başa sürülerek kullanılır.

Tohumlar ekmek ve çörekler üzerine konularak baharat olarak da kullanılır

Dafne (*Daphne mezereum* L.)

Diğer isimler: Mezerion, Mezeriyon, Yabanitaflan.

Aile: Defnegiller (*Lauraceae/Thymelaeaceae*).

Tanım: Çalı görünüşlü, çok yıllık bitkidir.

Dağılım: Kuzeydoğu Anadolu dağlarında (Artvin, Rize, Trabzon gibi) yetişir.

Dafne (*Daphne mezereum* L.)

Anabileşenler

Kabuklar

İrkiltici bir reçine (mezerein)

Koumarin

Sarı renkte boya maddeleri

Glikozid (dafnin)

Etki

Sürgüt

İdrar artırıcı

Terletici

Kullanıma/Doz

Halk arasında bazen sürgüt ve çocuk düşürücü olarak kullanılır.

Uyarı

Reçine çok irkiltici ve zehirlidir.

Denizüzümü (Ephedra türleri)

Diğer isimler: Alyanak, Bitkisel ekstazi.

Aile: Denizüzümügiller (*Ephedraceae*).

Tanım: Çalı görünümlü, çok yıllık bitkilerdir. *Ephedra camyplopoda* C.A.Meyer (Sarkıddenizüzümü), *E.major* Host/*E.nebrodensis* Tineo (Alyanak, Dağburuğu, Dikdenizüzümü),

Dağılım: ikisi ülkemizde yaygın şekilde (Antalya, Balıkesir, Bilecik, Bursa, Çanakkale, İstanbul, Kayseri, Konya, Manisa, Mersin gibi) bulunur.

Denizüzümü (Ephedra türleri)

Anabileşenler

Dallar

Kateşik tanenler (%10),

Efedrin (%0.5-2); bunun %30-90'ını l-efedrin oluşturur.

Bitkide norefedrin, psödoefedrin (efedrinin stereoizomeri), norpsödoefedrin (katin), metilefedrin, fenilpropanolamin gibi benzer maddeler de bulunur.

Etki

Efedrin ve diğer alkaloidler SSS ve MSS'ni uyarır

Damarlarda daralma

Kalp-damar sistemi uyarısı

Kan basıncında yükselme

Solunum yollarında genişleme

Etkisine α - ve β -adrenerjik reseptörleri uyarması aracılık eder.

Denizüzümü (Ephedra türleri)

Kullanılma/Doz

Terletici

Ateş düşürücü

Romatizma ağrılarını dindirici

Astım nöbetlerini engelleyici

İstenmeyen etki/Uyarı

uyarı hali, uykusuzluk, endişe, baş dönmesi, kalpte çarpıntı, enfarktüs gibi belirtiler

Amerika'da Gıda ve İlaç Dairesi tarafından Haziran 1997-Mart 1999 tarihleri arasında kapsayan bir incelemede, bitki destek ürünlerini kapsayan maddelerin kullanılması ile 140 zehirlenme olayı ile karşılaşıldığı; bunların önemli bir kısmının (87 olay) efedra içeren bitki destek ürünlerinden ileri geldiği; bunların da 10'unda ölüm, 13'ünde kalıcı bozukluklar olduğu ifade edilmiştir.

Etkileşme

Efedrin içeren bitkisel maddeler ve MSS baskı altına alan ilaçlarla birlikte verilmez.

Kahve (*Coffea arabica* L.)

Kahve (*Coffea arabica* L.)

Aile: Kökboyagiller (*Rubiaceae*).

Tanım: Beyaz çiçekli, kırmızı meyveli bir ağaçtır.

Dağılım: Özellikle Brezilya olmak üzere, Afrika ve Güney Amerika ülkelerinde yetişir.